FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F.G. JACOBS

fremsat den 23. november 1995 *

1. I den foreliggende sag har Kommissionen indgivet stævning i medfør af EF-traktatens artikel 169 og her nedlagt påstand om, at det fastslås, at Storhertugdømmet Luxembourg har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 25 i Rådets direktiv 86/609/EØF af 24. november 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål [1] (herefter »direktivet«) og efter EØF-traktatens artikel 5 og 189 ved ikke at have truffet de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme direktivet inden for de fastsatte frister og/eller ved ikke at have givet Kommissionen meddelelse om disse foranstaltninger.

Sagens gang

2. Den 4. september 1990 tilsendte Kommissionen Storhertugdømmet Luxembourg en åbningsskrivelse i medfør af artikel 169, stk. 1, efterfulgt af en begrundet udtalelse af 20. maj 1992. Da Kommissionen ikke modtog noget svar herpå fra den luxembourgske regering, anlagde den derfor sag ved Domstolen ved en stævning indgivet den 10. maj 1993.

3. Da Storhertugdømmet ikke besvarede stævningen, meddelte Domstolens Justitskontor ved skrivelse af 18. august 1993 parterne, at proceduren i medfør af procesreglementets artikel 94 om afsigelse af udeblivelsesdom ville blive anvendt. Ved skrivelse af 30. september 1993 meddelte Kommissionen Domstolen, at Luxembourgs befuldmægtigede ved en skrivelse af 28. maj 1993 — dvs. kort tid efter, at Kommissionen havde anlagt sagen — havde informeret Kommissionen om en luxembourgsk lov, som var trådt i kraft før direktivet, og hvorved dette var blevet delvis gennemført. Kommissionen mente dog ikke desto mindre, at visse af direktivets bestemmelser stadig ikke var gennemført i luxembourgsk ret. Ved en efterfølgende skrivelse af 8. december 1994 fremsatte Kommissionen begæring om, at der blev afsagt udeblivelsesdom i medfør af artikel 94 i overensstemmelse med Kommissionens påstand. Kommissionen foretog i den forbindelse en mindre ændring i sin påstand, idet den påstod, at Storhertugdømmet Luxembourg ikke inden for de fastsatte frister havde truffet *alle* de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme direktivet. Kommissionen tilføjede, at eftersom Luxembourg ikke havde truffet nogen gennemførelsesforanstaltninger, var det ikke længere nødvendigt at nedlægge påstand om, at det

* Originalsprog: engelsk.

1 — EFT L 358, s. 1.

fastslås, at Luxembourg havde forsømt at give Kommissionen meddelelse om foranstaltningerne.

4. Ved skrivelse af 22. juni 1995 anmodede Domstolen Kommissionen om på baggrund af sin begrundede udtalelse at forklare forbindelsen mellem de påstande, som den havde nedlagt i stævningen og dem, som den havde nedlagt i sin skrivelse af 8. december 1994. Ved skrivelse af 27. juli 1995 erklærede Kommissionen, at den fastholdt de påstande, som den havde nedlagt i stævningen, da direktivet ikke var gennemført. Den havde dog foretaget en mindre ændring af sin oprindelige påstand for at tage hensyn til den udvikling, som sagen i mellemtiden havde taget.

Procedure i henhold til artikel 94

5. Procesreglementets artikel 94, stk. 2, bestemmer således:

»Før udeblivelsesdom afsiges, undersøger Domstolen efter at have hørt generaladvokaten, om sagen kan antages til realitetsbehandling, om formkravene er opfyldt, samt om sagsøgerens påstande forekommer begrundede. Den kan bestemme, at der skal foranstaltes bevisoptagelse.«

6. Følgelig må Domstolen for at kunne afsige udeblivelsesdom over Storhertugdømmet Luxembourg have sikkerhed for følgende:

a) at sagen kan antages til realitetsbehandling

b) at formkravene er opfyldt

c) at påstandene forekommer begrundede.

Jeg skal i det følgende gennemgå disse betingelser.

Formaliteten

7. Der er intet i sagens akter, som giver grundlag for at antage, at Kommissionen ved at anlægge den foreliggende sag har tilsidesat kravene i traktatens artikel 169. Før Kommissionen anlagde sagen ved Domstolen, tilsendte den nemlig Storhertugdømmet Luxembourg en åbningsskrivelse og en

begrundet udtalelse, således som det er foreskrevet i denne traktatbestemmelse. Endvidere er påstandene i stævningen en gentagelse af påstandene i den begrundede udtalelse. Det eneste spørgsmål, der opstår, er derfor, om den ændring, som Kommissionen foretog af sine påstande i skrivelsen af 8. december 1994 medfører, at sagen må afvises.

8. Det mener jeg ikke er tilfældet. Kommissionen kan ikke udvide sine påstande, men må godt begrænse dem [2]. Kommissionen kan også uddybe sine påstande under sagen ved Domstolen under hensyn til de oplysninger, som sagsøgte har afgivet [3]. Desuden kan sagsøgeren ifølge procesreglementets artikel 42, stk. 2, fremsætte nye anbringender under hensyn til de retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

9. Det fremgår klart, at Kommissionen i denne sag blot har begrænset sine påstande. I sin begrundede udtalelse og i stævningen ved Domstolen hævdede Kommissionen generelt, at Luxembourg ikke havde vedtaget de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme direktivet, eller at det ikke havde givet Kommissionen meddelelse om disse foranstaltninger. Efter at have modtaget meddelelse om den luxembourgske lov af regeringens befuldmægtigede konkluderede Kommissionen, at denne lov kun gennemførte direktivet delvis, hvorefter Kommissionen begrænsede sin påstand til de bestemmelser, som den fandt stadig ikke var gennemført.

10. Denne begrænsning af påstanden indskrænkede heller ikke Storhertugdømmet Luxembourgs ret til kontradiktion. Da Kommissionens endelige påstand var inkluderet i de påstande, Kommissionen nedlagde i den begrundede udtalelse og stævningen, havde sagsøgte rig lejlighed til at tilbagevise dem under den forudgående administrative procedure og sagen ved Domstolen. Det var udelukkende fordi Storhertugdømmet Luxembourg ikke fremlagde loven under den forudgående administrative procedure, at Kommissionen var afskåret fra at begrænse sin stævning under sagen ved Domstolen. Tvisten kunne endda være undgået, såfremt sagsøgte havde kunnet påvise, at de resterende bestemmelser i direktivet snarest ville blive gennemført. Selv om den sagsøgte medlemsstat, uanset at den ikke havde reageret under den forudgående administrative procedure, havde indgivet svarskrift og vedføjet loven hertil som bilag, kunne de af Kommissionen opretholdte påstande være blevet drøftet uden begrænsninger ved Domstolen under den resterende del af den skriftlige forhandling og under den mundtlige forhandling. Den utilfredsstillende situation, som Domstolen nu befinder sig i under sagen, beror derfor ikke på, at Kommissionen har tilsidesat sagsøgtes kontradiktionsret, men på, at sagsøgte har forsømt at samarbejde med Kommissionen og Domstolen.

2 — Se herom senest dom af 12.10.1995, sag C-257/94, Kommissionen mod Italien, Sml. I, s. 3041, og generaladvokat La Pergola's forslag til afgørelse i sagen Kommissionen mod Frankrig, punkt 2, note 4 (dom af 14.12.1995, sag C-17/95, Sml. I, s. 4895).

3 — Se herom dom af 22.6.1993, sag C-243/89, Kommissionen mod Danmark, Sml. I, s. 3353, præmis 20.

11. Under alle forhold har den omstændighed, at der må afsiges udeblivelsesdom i medfør af procesreglementets artikel 94, fordi sagsøgte ikke har afgivet noget svar, ikke nogen indvirkning på realitetsbehandlingen af Kommissionens stævning. Det ville være mærkeligt, om en medlemsstat, som har forsømt at afgive svar, skulle være bedre stillet end en medlemsstat, som har afgivet svar.

12. Desuden ville det være forbundet med alvorlige ulemper, såfremt man antog, at en ændring af påstanden medførte, at sagen måtte afvises i sådanne tilfælde. Det ville nemlig tilskynde medlemsstaterne til først at fremlægge de omhandlede lovtekster på et meget sent stadium af proceduren i håb om, at den heraf følgende ændring i Kommissionens påstande ville medføre, at sagen måtte afvises. Endvidere kunne det afskrække Kommissionen fra at bringe nye omstændigheder til Domstolens kundskab under tilsvarende vilkår som i den foreliggende sag. Den anførte opfattelse ville derfor være i strid med princippet om procesøkonomi og god retspleje.

Opfyldelse af de nødvendige formaliteter

13. Der er intet holdepunkt for at antage, at de nødvendige formaliteter i sagen ikke skulle være opfyldt, såsom den lovlige forkyndelse af stævningen til sagsøgte. Jeg kan derfor gå direkte over til at behandle sagens realitet.

Realiteten

14. For at kunne afsige udeblivelsesdom er det, som ovenfor nævnt (se punkt 6), tilstrækkeligt, at sagsøgerens påstande »forekommer begrundede«. Jeg kan derfor behandle sagens realitet ret kort.

EF-direktivet

15. Direktivets formål er defineret på følgende måde i artikel 1:

»Direktivet har til formål at sikre, at medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål, tilnærmes indbyrdes, således at det undgås, at disse, navnlig ved konkurrencefordrejning eller handelshindringer, indvirker på fællesmarkedets gennemførelse og funktion.«

16. Ifølge artikel 3 gælder direktivet for anvendelse af dyr til forsøg, der foretages med henblik på udvikling og fremstilling af visse lægemidler og andre medicinalvarer eller med henblik på beskyttelse af det naturlige miljø af hensyn til menneskers og dyrs sundhed eller velfærd. Artikel 4 vedrører anvendelsen af dyr til forsøg, som hører til en udryddelsestruet art. Artikel 5 indeholder, sammen med bilag II, bestemmelser om almindelig pasning af dyr, som anvendes til forsøg, og de forhold, hvorunder de anbringes. Ifølge artikel 6 skal medlemsstaterne udpege den eller de myndigheder, der er ansvarlige for tilsynet med direktivets overholdelse. Artikel 7 og 8 indeholder regler for udførelse af forsøg. Artikel 9, 10 og 11 indeholder bestemmelser om behandling af dyr efter afslutningen af forsøget. Ifølge artikel 12 skal medlemsstaterne fastsætte generelle fremgangsmåder om anmeldelse af forsøgene til de kompetente myndigheder og særlige fremgangsmåder for de forsøg, der kan medføre stærke smerter for dyrene over en langvarig periode. Ifølge artikel 13 skal de kompetente myndigheder indsamle og offentliggøre statistiske oplysninger. Artikel 14 vedrører undervisningen og uddannelsen af personer, som deltager i forsøg.

17. Artikel 15-18 indeholder bestemmelser om godkendelse og registrering af opdrætter- og leverandørvirksomheder, idet disse virksomheder skal føre registre og forsyne de dyr, som de har i deres varetægt, med et identifikationsmærke. Artikel 19, 20 og 21 indeholder bestemmelser om godkendelse og registrering af brugervirksomheder, deres anlæg, administration og personale, de journaler, der skal føres, og fra hvem de dyr, som anvendes til forsøg, er erhvervet.

18. Ifølge artikel 22 skal medlemsstaterne, for at undgå unødig gentagelse af forsøg, i så vid udstrækning som muligt anerkende gyldigheden af data hidrørende fra forsøg udført i andre medlemsstater, og med henblik herpå give Kommissionen oplysninger om deres lovgivning og administrative praksis, samt konkrete oplysninger om de af dem udførte forsøg; Kommissionen skal nedsætte et stående rådgivende udvalg til at bistå den ved udvekslingen af oplysninger. Ifølge artikel 23 skal Kommissionen og medlemsstaterne fremme forskning om alternative metoder, som indebærer anvendelse af færre dyr eller mindre smertefulde fremgangsmåder. Ifølge artikel 23 begrænser direktivet ikke medlemsstaternes ret til at anvende strengere foranstaltninger.

19. Ifølge artikel 25, stk. 1, skulle medlemsstaterne gennemføre direktivet senest den 24. november 1989 og straks underrette Kommissionen herom. Ifølge artikel 25, stk. 2, er medlemsstaterne forpligtet til at meddele Kommissionen de nationale retsforskrifter, som de vedtager på det område, der er omfattet af direktivet. Endvidere skal medlemsstaterne ifølge artikel 26 regelmæssigt underrette Kommissionen om de foranstaltninger, der er truffet på området, og give en passende oversigt over de oplysninger, der er

indsamlet i henhold til artikel 13. Kommissionen skal udarbejde en rapport til Rådet og Europa-Parlamentet.

Den luxembourgske lov

20. Den luxembourgske lov af 15. marts 1983 om værn for dyr, som blev meddelt Kommissionen af Storhertugdømmet Luxembourgs befuldmægtigede, vedrører ikke blot anvendelsen af dyr til forsøg, men deres velbefindende i almindelighed, således som det fremgår af titlen. Lovens artikel 1 indeholder et generelt forbud mod at dræbe, skade eller påføre dyr smerte.

21. Lovens artikel 2, 3 og 4 vedrører hold af dyr. Ifølge artikel 2 skal enhver, som holder dyr, sikre, at de er korrekt ernæret, passet og anbragt, og at dyret får tilfredsstillet sit behov for motion og bevægelse. Der kan fastsættes minimumsforskrifter ved règlement grand-ducal. Artikel 3 vedrører intensivt opdræt af dyr. Ifølge artikel 4 må dyr, som ikke er husdyr, kun holdes i anlæg, som er oprettet til undervisnings- eller videnskabelige formål og med henblik på bevarelse af truede arter. Den kompetente minister er tillagt beføjelse til at fravige artikel 4 for så vidt angår visse arter og til at forbyde hold af visse arter. Der kan ved règlement grand-ducal fastsættes generelle eller særlige betingelser for hold af dyr samt betingelser vedrørende meddelelse af tilladelse til anlæg samt disses funktion, renlighed, sikkerhed og overvågning. De personer, som er ansvarlige for anlæggene, skal indhente attest for deres evne til at holde dyr. Betingelserne for udstedelse af attesten fastsættes ved règlement grand-ducal. Bestyrere af anlæg skal indhente tilladelse hertil inden seks måneder efter lovens ikrafttræden.

22. Ifølge lovens artikel 5 skal enhver, som handler med dyr, opdrætter dem i erhvervsøjemed, udlejer dem, anvender dem til transport eller udstiller dem i erhvervsøjemed, indhente tilladelse hertil fra den kompetente minister, som kan fastsætte betingelser til sikring af deres velbefindende. Ved artikel 6 er ministeren tillagt beføjelse til at fastsætte restriktioner for ind- og udførsel samt transit af dyr, der er begrundet i hensynet til beskyttelse af dyrene eller bevarelsen af visse arter.

23. Artikel 7 vedrører transport og artikel 8 slagtning af dyr. Med visse undtagelser skal smertefulde operative indgreb på dyr ifølge artikel 9 foretages under bedøvelse og af en dyrlæge. Ifølge artikel 10 må amputationer af dyr kun foretages efter instruktion fra en dyrlæge eller af tvingende zootekniske grunde, som skal fastlægges nærmere ved règlement grand-ducal.

24. Artikel 11-19, som vedrører forsøg med levende dyr, er de bestemmelser, som har størst direkte relevans for den foreliggende sag. De lyder således:

»Artikel 11

Der må kun foretages forsøg med dyr til følgende formål:

1. a) forebyggelse af sygdomme, defekter eller andre anomalier eller af deres indvirkning på mennesker, dyr eller planter, inklusive testning af lægemidler, substanser eller produkter

   b) diagnosticering eller behandling af sygdomme, defekter eller andre anomalier samt deres indvirkning på mennesker, dyr eller planter

2. diagnosticering og vurdering af en fysiologisk tilstand

3. forlængelse af menneskers, dyrs eller planters liv

4. beskyttelse af miljøet

5. fremstilling og testning af levnedsmidler

6. opdræt af dyr

7. undersøgelse af dyrs adfærd

8. undervisning og uddannelse.

Artikel 12

Enhver, som påtænker at udføre forsøg på levende dyr af en af de grunde, som er nævnt i artikel 11, skal for hvert enkelt forsøg indhente tilladelse hertil fra ministeren.

Ansøgningen skal angive forsøgets formål, den metode, hvorefter det udføres, eventuel anvendelse af bedøvelse samt de anvendte dyrs art og antal.

Ministeren kan kun godkende forsøgene, såfremt sundhedsministeren har givet forhåndsgodkendelse til forsøgsprogrammet.

Denne godkendelse kan være tidsbegrænset. Den kan tilbagekaldes på et hvilket som helst tidspunkt.

Den person, som er ansvarlig for udførelsen af forsøgene, skal have en universitetsuddannelse i medicin, veterinærmedicin eller biologi og godtgøre at have den nødvendige praktiske erfaring.

Artikel 13

Forsøg med dyr må kun foretages i godkendte institutter eller laboratorier, som råder over kvalificeret personale og passende anlæg, som giver mulighed for at holde dyrene på en sådan måde, at de i videst muligt omfang undgår smerte, lidelse, angst eller men.

De forsøg, som foretages som led i en undersøgelse af dyrenes adfærd, kan finde sted uden for anlæggene.

Artikel 14

Forsøg i forbindelse med undervisning må kun foretages inden for rammerne af en videregående uddannelse.

Artikel 15

Der må ikke anvendes dyr til forsøg, såfremt der findes andre dyr, som har en ringere følsomhed, eller som er psykologisk mindre veludviklede, eller såfremt der findes et rimeligt alternativ, der opfylder de krav, som stilles til forsøget.

Artikel 16

Ethvert forsøg med et dyr, som risikerer at forvolde det lidelse, angst eller smerte, skal foretages under fuld eller lokal bedøvelse

eller ved anvendelse af hertil svarende metoder, medmindre de er:

a) mere traumatiske for dyret end selve forsøget

b) uforenelige med forsøgets formål og godkendt af ministeren.

Artikel 17

Når et dyr har været udsat for stærke smerter, lidelse, angst eller fået men, kan det ikke anvendes til nye forsøg.

Hvis et dyr ikke kan overleve uden fortsat at lide smerte eller blive påført lidelse, skal det øjeblikkeligt aflives, selv om formålet med forsøget ikke er opfyldt.

Artikel 18

For hvert godkendt forsøg med dyr skal der føres en rapport, som angiver forsøgets formål, den metode, hvorefter det udføres, den eventuelt anvendte bedøvelse samt arten og antallet af de anvendte dyr.

Rapporten skal opbevares i tre år og være tilgængelig for tilsynsmyndighederne.

Artikel 19

Ministeren skal pålægge en dyrlæge at føre kontrol og tilsyn med overholdelsen af bestemmelserne i kapitel VII.«

25. Artikel 20 forbyder anvendelsen af forskellige former for praksis, som indebærer grusomhed eller en fare for andre dyr. Artikel 21 fastsætter straf for overtrædelse af loven, bekendtgørelser eller andre gennemførelsesforanstaltninger. Artikel 22-25 vedrører beføjelserne og ansvaret for de myndigheder, som er pålagt at gennemføre loven.

Kommissionens påstande

26. I sin skrivelse af 8. december 1994 gjorde Kommissionen gældende, at følgende

bestemmelser i direktivet stadig ikke var gennemført i luxembourgsk ret:

1) artikel 7, stk. 3 og 4

2) artikel 8, stk. 4 (da lovens artikel 17 ikke gennemfører direktivets artikel 9, stk. 1, og artikel 10)

3) artikel 9, stk. 2 og 3, samt artikel 11 (som ikke er blevet gennemført ved lovens artikel 17)

4) artikel 15-18

5) artikel 19, stk. 4

6) artikel 22.

Desuden erklærede Kommissionen, at den ikke havde fået kendskab til de foranstaltninger, som var truffet i medfør af direktivets artikel 4, og at den ikke havde modtaget meddelelse om de luxembourgske bekendtgørelser, som er nævnt i lovens artikel 9, stk. 3 (der sigtes her i realiteten til lovens artikel 9, stk. 4, nr. 3) og artikel 10.

27. Som tidligere nævnt skal Domstolen ifølge procesreglementets artikel 94, stk. 2, undersøge, »om sagsøgerens påstande forekommer begrundede«. Jeg skal derfor i det følgende for de enkelte punkters vedkommende gennemgå, om dette er tilfældet.

Artikel 7, stk. 3 og 4

28. Direktivets artikel 7, stk. 3 og 4, bestemmer således:

»3. Når der udføres et forsøg, skal valget af dyreart nøje overvejes, og om nødvendigt skal der gøres rede for valget over for myndigheden. Ved valget af forsøgsformer skal vælges sådanne, hvortil der anvendes så få dyr som muligt, hvortil der anvendes dyr med laveste neuro-fysiologiske følsomhed, samt former, som forårsager mindst smerte, lidelse, angst eller varigt men, og som giver størst sandsynlighed for tilfredsstillende resultater.

Ved forsøg må dyr indfanget i naturen kun anvendes, hvis anvendelse af andre dyr ikke vil kunne opfylde forsøgets formål.

4. Alle forsøg skal tilrettelægges på en sådan måde, at forsøgsdyrene ikke udsættes for angst eller påføres unødig smerte og lidelse. Forsøgene foretages i henhold til bestemmelserne i artikel 8. De foranstaltninger, der er foreskrevet i artikel 9, skal træffes under alle omstændigheder.«

Artikel 8, stk. 4

31. Hvad angår anvendelsen af bedøvelse har Kommissionen alene påstået, at artikel 8, stk. 4, ikke er gennemført. Denne bestemmelse lyder således:

29. Den luxembourgske lovs artikel 15 forbyder anvendelsen af dyr, såfremt der findes andre dyr med en ringere følsomhed, og som er psykologisk mindre veludviklede, eller såfremt der findes en rimelig alternativ løsning, der opfylder de krav, som stilles til forsøget. Efter min opfattelse tilgodeser denne bestemmelse derfor i det mindste delvis det resultat, som tilsigtes med artikel 7, stk. 3, første punktum. For mig at se indeholder loven imidlertid ikke andre bestemmelser, som svarer til direktivets artikel 7, stk. 3, andet punktum.

»Hvis det er foreneligt med forsøgets formål, skal et bedøvet dyr, som får stærke smerter, når bedøvelsen er ophørt, i tide behandles med smertestillende midler, eller, hvis dette ikke er muligt, straks aflives på human måde.«

30. Artikel 7, stk. 4, er ikke gennemført ved nogen af lovens bestemmelser. Da denne direktivbestemmelse indebærer en særskilt forpligtelse i forhold til forpligtelsen efter artikel 8 og 9, som vedrører anvendelsen af bedøvelse og behandling af dyr efter forsøgenes udførelse, har den en generel karakter. Så vidt jeg kan se, har lovens artikel 13, 15, 16, 17 og 18 under ét til formål at sikre, at dyr, som anvendes til forsøg, ikke lider unødig angst eller smerte.

32. Lovens artikel 17 gennemfører delvis denne bestemmelse, da den foreskriver, at et dyr straks skal aflives, såfremt det vil blive påført smerte og lidelse, hvis det overlever. I modsætning til direktivets artikel 8, stk. 4, foreskriver denne bestemmelse i loven imidlertid ikke, i hvert fald ikke udtrykkeligt, at dyr skal behandles med smertestillende midler, når bedøvelsen er ophørt.

Artikel 9, stk. 2 og 3, samt artikel 11

rende dets velbefindende, skal det aflives på human måde så hurtigt som muligt.«

33. Artikel 9, stk. 2 og 3, bestemmer således:

Artikel 9, stk. 2, supplerer artikel 7, stk. 1, som vedrører tilsynet med selve forsøgene. Sidstnævnte bestemmelse lyder således:

»2. De i stk. 1 omhandlede beslutninger skal træffes af en kompetent person, helst en dyrlæge.

»Forsøg må kun udføres af kompetente personer med tilladelse hertil eller under en sådan persons direkte ansvar, eller såfremt det pågældende forsøg eller videnskabelige projekt er tilladt i henhold til bestemmelserne i den nationale lovgivning.«

3. Såfremt et dyr ved afslutningen af et forsøg:

a) skal holdes i live, skal det have den pleje, som dets sundhedstilstand kræver, anbringes under tilsyn af en dyrlæge eller anden kompetent person og holdes under betingelser, der opfylder kravene i artikel 5; bestemmelserne i dette litra kan dog fraviges i tilfælde, hvor dyret efter en dyrlæges opfattelse ikke ville lide som følge af en sådan undtagelse

b) ikke skal holdes i live eller ikke er omfattet af bestemmelserne i artikel 5 vedrø-

34. Den luxembourgske lov indeholder ingen udtrykkelig bestemmelse om den person, som er ansvarlig for at træffe afgørelse om behandlingen af dyrene efter afslutningen af forsøgene. Det er muligt, at lovens artikel 12, som gennemfører direktivets artikel 7, stk. 1, finder anvendelse, idet den kræver, at forsøgene skal udføres af en læge, dyrlæge eller biolog med den nødvendige praktiske erfaring. Dette fremgår imidlertid ikke klart.

35. Direktivets artikel 11 bestemmer således:

»Uanset de øvrige bestemmelser i dette direktiv kan myndigheden, hvis forsøgets formål kræver det, tillade, at det pågældende dyr slippes løs, hvis den finder det godtgjort, at der er gjort alt for at sikre dyrets velbefindende, og såfremt dets sundhedstilstand tillader det, og der ikke er nogen fare for folkesundheden eller miljøet.«

36. Den luxembourgske lov indeholder ingen bestemmelse, som svarer til denne artikel. Det er imidlertid ikke klart, om det er nødvendigt særskilt at gennemføre direktivets artikel 11, da den blot giver den kompetente myndighed mulighed for at godkende, at et dyr slippes løs under nærmere angivne betingelser.

Artikel 15-18

37. Den luxembourgske lov indeholder ingen bestemmelser, som svarer til disse artikler i direktivet, der vedrører opdrætter- og leverandørvirksomheder.

Artikel 19, stk. 4

38. Artikel 19, stk. 4, bestemmer således:

»På brugervirksomheder må kun anvendes dyr leveret fra opdrætter- eller leverandørvirksomheder, medmindre der er opnået almindelig eller særlig dispensation i overensstemmelse med bestemmelser, der fastsættes af myndigheden. Der skal så vidt muligt anvendes opdrættede dyr. Herreløse husdyr må ikke anvendes til forsøg. Almindelig dispensation i henhold til dette stykke må ikke omfatte herreløse hunde og katte.«

39. Artikel 19, stk. 4, er ikke gennemført ved den luxembourgske lov.

Artikel 22

40. Artikel 22 bestemmer således:

»1. For at undgå unødig gentagelse af forsøg med henblik på at efterkomme national lovgivning eller Fællesskabets retsforskrifter vedrørende sundhed og sikkerhed, skal medlemsstaterne i så vid udstrækning som muligt anerkende gyldigheden af data hidrørende fra forsøg, der er udført på en anden medlemsstats område, medmindre yderligere afprøvning er påkrævet for at beskytte den offentlige sundhed og sikkerhed.

2. I denne forbindelse giver medlemsstaterne, hvor det er praktisk muligt, og medmindre andet er fastsat i gældende fællesskabsdirektiver, Kommissionen oplysninger om deres lovgivning eller administrative praksis vedrørende dyreforsøg, herunder krav, som skal opfyldes forud for markedsføring af produkterne; de giver ligeledes konkrete oplysninger om alle de forsøg, der udføres på deres område, og om tilladelser eller andre administrative enkeltheder i forbindelse med disse forsøg.

3. Kommissionen nedsætter et stående rådgivende udvalg, hvori medlemsstaterne er repræsenteret, og som bistår Kommissionen ved tilrettelæggelsen af udvekslingen af relevante oplysninger, idet det samtidig opfylder kravet om, at oplysningerne behandles fortroligt; udvalget bistår tillige Kommissionen i andre spørgsmål i forbindelse med gennemførelsen af dette direktiv.«

41. Loven indeholder ingen bestemmelser til gennemførelse af artikel 22, stk. 1. Det fremgår ikke klart, om artikel 22, stk. 2, som fastsætter en forpligtelse for medlemsstaterne til at forsyne Kommissionen med oplysninger, behøver gennemføres ved lovforskrifter. Forpligtelserne i henhold til artikel 22, stk. 3, retter sig primært mod Kommissionen og ikke mod medlemsstaterne.

Artikel 4

42. Loven indeholder ingen bestemmelse til gennemførelse af direktivets artikel 4, som forbyder forsøg med dyr, der hører til en udryddelsestruet art, medmindre visse nærmere angivne betingelser er opfyldt.

Usikkerhed med hensyn til, om der er udstedt bekendtgørelser i Luxembourg i henhold til lovens artikel 9, stk. 4, nr. 3, og artikel 10

43. Lovens artikel 9 vedrører kirurgiske indgreb på dyr. Ifølge dennes stk. 1 skal alle smertefulde operative indgreb foretages under bedøvelse. Ifølge stk. 4 kræves der bl.a. ikke bedøvelse »ved mindre operationer, som skal fastlægges nærmere ved règlement grand-ducal« (nr. 3).

44. Det er uklart, hvorfor Kommissionen er af den opfattelse, at de luxembourgske bekendtgørelser, som er vedtaget i henhold til denne bestemmelse, falder ind under direktivets anvendelsesområde. Artikel 9 vedrører kirurgiske indgreb og ikke forsøg med dyr. Som tidligere anført behandles anvendelsen af bedøvelse i forbindelse med forsøg særskilt i lovens artikel 16.

45. Tilsvarende betragtninger gælder for lovens artikel 10, der bestemmer således:

»Amputationer af dyr må kun foretages efter instruktion fra en dyrlæge eller af tvingende zootekniske grunde, som skal fastlægges nærmere ved règlement grand-ducal.«

46. Af de anførte grunde er det min opfattelse, at nogle af Kommissionens klagepunkter ganske vist er ubegrundede, men at en række af direktivets bestemmelser slet ikke eller delvis ikke er gennemført. Dette er tilstrækkeligt grundlag til at fastslå, at Storhertugdømmet Luxembourg har tilsidesat sine forpligtelser efter direktivet.

Forslag til afgørelse

47. Jeg skal følgelig foreslå Domstolen at afsige sålydende dom:

1) Det fastslås, at Storhertugdømmet Luxembourg har tilsidesat sine forpligtelser efter Rådets direktiv 86/609/EØF af 24. november 1986 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om beskyttelse af dyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål, da det ikke har truffet alle de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme direktivet inden for de fastsatte frister.

2) Storhertugdømmet Luxembourg betaler sagens omkostninger.